

Sosyal Medya'da Demokrasi Algısı: "Demokrasinin Renkleri" Üzerine Fikir Madenciliği Araştırması

Çiğdem Aytekin¹
Cem S. Sütçü²

Öz

Bazıları için genelde internet, özelde sosyal medya insanlar arasındaki iletişim sıklığını arttıran ve onların düşüncelerini rahatça ifade edebildikleri ortamlar olarak değerlendirilir. Ancak aynı zamanda bu ortamlar, otoriteler tarafından çeşitli teknolojiler kullanılarak denetim, kontrol ve sansürün de kolaylıkla uygulanabildiği ortamlardır. Öte yandan sosyal medya, milyonlarca insanın paylaşımında bulunduğu mecralar olmaları nedeniyle, topluluklar üzerinde araştırma yapmak için çok uygun ortamlardır. Bu çalışmalar ticari amaçlarla olabileceği gibi, toplumu anlamak ve daha iyi yönetmek amacıyla da yapılabilir. Bu amaçla kullanılan araştırma yöntemlerinden biri de fikir madenciliği çalışmalarıdır. Fikir madenciliğinde kişilerin ifade ettiği fikirler, bilgisayar algoritmaları yardımıyla kategorize edilir ve ayrıştırılır. Bu çalışmada, sosyal medyada demokrasi olgusunun eleştirel bir biçimde tartışılıp tartışılmadığı incelenmiş ve sosyal medyayı kullanan bireylerin demokrasi algısının hangi fikirler yelpazesi içinde yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bir sosyal medya uygulaması olan Twitter üzerinde yaptığımız çalışmada, insanların demokrasi ile ilgili olarak yaptığı paylaşımlar fikir madenciliği yöntemleri ile değerlendirilerek sınıflandırılmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki, Twitter ortamı eleştirel anlamda farklı fikirlerin paylaşıldığı alternatif bir medya olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Demokrasi, Fikir Madenciliği.

Democracy Perception in Social Media: Opinion Mining Research on "Democracy's Colors"

Abstract

For some, internet in general and social media specifically is considered as platforms that can contribute to the frequency of communication among people and a place where they can express themselves freely. But at the same time, they are places where authorities can easily exert auditing, controlling and censoring activities. On the other hand, since social media are places where millions of people share their ideas, they are very suitable to do research on communities. These researches can be commercially motivated or can be made to better understand and administer the society. One of the methods that can be used in researches made for these purposes is opinion mining. In this method, opinions expressed by persons are categorized and extracted. In this study, it is investigated whether democracy phenomenon is discussed critically in social media. It is tried to be determined that in which spectrum of opinions perception of democracy exists. To do this Twitter, a social media application is utilized, sharing of people about democracy is evaluated and classified by deploying opinion mining methods. Results show that Twitter platform, in critical terms can be considered as an alternative media where diverse views can be shared.

Keywords: Social Media, Democracy, Opinion Mining.

1 Öğr. Gör. Dr. Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi.

2 Doç. Dr. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Giriş

İnternet ve yeni medya üzerine çalışan pek çok gazeteci, yazar ve akademisyen bu ortamların ve araçların getirdiği olanakların daha iyi bir toplum ve dünya oluşturmaya yönelik olarak kullanılabilirliğinden hareketle, bu alanların neler olabileceği ve buralarda neler yapılabileceği üzerine çalışma ve araştırmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar, siber alan olarak da ifade ettiğimiz ortamların nasıl birer demokrasi platformu olarak kullanılabilirlikleri üzerine de kuruludur. Bu kullanım alanlarını şu şekilde sıralamak mümkündür: Obama'nın ilk başkanlık seçiminde yaptığına benzer şekilde seçme, seçilme ve propaganda; Seattle'99, Fransa'05 ve WallStreet'11 gibi olaylarda halkın soru, tepki, görüş bildirme (STK) amacıyla örgütlenmeleri. Ayrıca, belediyelerin web sayfaları üzerinden bilgi alma/edinme işlemlerini vatandaşlara açmaları; Maliye Bakanlığı gibi kurumların web sitelerinde vergilendirme ve benzeri konular ile ilgili denetim süreçlerinin yer aldığı düzenlemeler; Emniyet Müdürlüklerinin pasaport alımı gibi bürokratik işlemleri gerçekleştirmek üzere yine web sitelerinde kurdukları sistemler (Polat, 2008: 31-36).

Pek çok gazeteci, yazar ve akademisyen arasında internetin ve yeni medyanın anarşinin veya düzensizliğin olduğu bir ortam olması ve iktidarların bu ortama ne kadar karışabileceği konularındaki tartışmalar süregitmektedir. Bir yandan, iktidarların yaptığı içerik filtreleme, site yasaklama ve sansürleme gibi uygulamalar onaylanmamakta, internet'in özgür ve demokratik bir ortam olduğu düşünülmekte, diğer yandan da bunun toplumsal düzen ve insan konforu için gerekli olduğu iddia edilmektedir.

The image shows a Google Scholar search result for the query "internet and democracy". The search bar at the top shows the query and a search button. Below the search bar, the word "Akademik" is displayed in red, followed by the text "Yaklaşık 446.000 sonuç bulundu (0,03 sn)". The search results are listed below, starting with a red "İpucu" (Tip) section. The first result is titled "İnternet Virtual democracy" by D Veselinović, published in "Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti, 2011 - scindeks.ceon.rs". The abstract discusses the consequences of moving various freedoms to the internet and virtual surroundings. The second result is titled "E. con: How the Internet undermines democracy" by D Gutstein, published in "Stoddart Pub". The abstract discusses the potential of the internet to contribute to a new era of participatory democracy. The third result is titled "Does the Internet create democracy?" by AL Thornton, published in "African Journalism Studies, 2001 - Taylor & Francis". The abstract discusses the potential of the internet to contribute to a new era of participatory democracy. The fourth result is titled "The Internet and democracy. The causal links between technology and politics" by C Weare, published in "International Journal of Public Administration, 2002 - Taylor & Francis". The abstract discusses the causal links between changing technology and democratic governance. The fifth result is titled "The Internet, deliberative democracy, and power: Radicalizing the public sphere" by L. B. ...

Şekil 1. Google akademik üzerinde "internet and democracy" ile yapılan sorgu sonucu (03.11.2012)

Google Akademik üzerinde yaptığımız basit bir arama sonucunda bile 446 bin sonuç bulunması bu konuda yapılan çalışmaların fazlalığını göstermektedir (Şekil1).

İnet-tr isimli organizasyonu ile 1995'ten beri konferanslar düzenleyen Mustafa Akgül de 2012 yılında İzmir'de yapılan İnet-tr Konferansı'nın duyurusunda "Sosyal ağlar her şeyi değiştiriyor" diyerek mevcut durumu ifade etmektedir (inet-tr.ege.edu.tr). Ona göre; sosyal ağlar ve yeni medya insanların kurduğu dostluk ve paylaşım ağı olmanın çok ötesine geçmiş ve başlı başına bir örgütlenme, üretim, yayın, halka ilişkiler, reklam ve pazarlama aracı haline gelmiştir. Bu nedenle günümüzde her kurum sosyal ağlarda var olmak, onu izlemek ve kendi itibarını korumak için en yetenekli ve birikimli elemanlarını sosyal medya uzmanı olarak atamak zorunda kalmıştır. Bu değişikliklerden etkilenen siyaset, "Arap Baharı" ve "Wall Street İşgalı" (www.occupywallstreet.com) gibi durumlarda kendini göstermektedir.

Ancak, bizim bu çalışmadaki demokrasi kavramını ele alış biçimimiz bunlardan biraz farklılık gösteriyor: Sosyal medya insanların bilgisayar kullanımına alıştığı ortamlar olarak kabul edilebilir. Daha önce bilgisayar kullanmamış olsa bile birçok insan akıllı cep telefonları sayesinde fikirlerini ve yorumlarını sosyal medya üzerinde paylaşabiliyor, başkalarının çeşitli konularda neler düşündüğünü takip edebiliyorlar. Aynı zamanda bu ortamlar kişinin kendisini daha özgür bir şekilde ifade edebileceği ortamlar olarak da görüldüğü için, o anda (önemli olsun ya da olmasın) düşündüğü, hissettiği şeyleri paylaşabiliyor. İşte o zaman, milyonlarca ifade edilecek sayıda sosyal medya kullanıcısının bu şekilde ifade ettiği birçok düşünce de bir anlam taşımaya başlıyor. Çünkü toplumun önemli bir bölümüne ilişkin düşüncelerin yansımalarını bu ortamlarda rahatlıkla görebiliyoruz. Bu nedenle, çok çeşitli olaylarda kamuoyu oluşturmak, kamuoyu baskısı yaratmak veya bir bilgi çarpıtma durumunda kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla sosyal medyaya sıklıkla başvuruluyor. Bu açıdan, internette ifade özgürlüğünün sınırsız ve içerik denetiminin teknik olarak zor olması (Şener, 2011: 4) şeklinde ifade edilen düşüncenin sınanması gerektiğinden hareketle, bizim bu araştırmayı yapmadaki amacımız da sosyal medya kullanıcılarının "demokrasi" kavramıyla ilgili düşüncelerini nasıl aktardıklarını ortaya koymak ve bu kavramı nasıl algıladıklarını irdelemek, sosyal medyada demokrasi olgusunun eleştirel bir biçimde tartışılıp tartışılmadığını incelemektir. Bu amaçla, sosyal medyayı kullanan bireylerin demokrasi algısının hangi fikirler yelpazesi içinde yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bunun için anket uygulamak ve muhtelif olaylarda yer alan kişilerle görüşüp fikirlerini almak gibi bir yöntemle başvurmak da bir yoldur. Fakat bu yöntemler ile ulaşılabilecek kişi ve toplanabilecek veri sayısı çok sınırlıdır. Aynı şekilde, anket ve röportaj gibi yöntemler de gerçekleştirilmesi uzun zaman alan yöntemlerdir.

Öte yandan, sosyal medya ortamları, toplumun farklı demografik kesitlerinden çok sayıda kullanıcının/takipçinin bir arada olduğu, mobil iletişimin ve cep telefonlarının yaygın olarak kullanıldığı ortamlardır. Bu ortamlar göreceli olarak insanların sesini daha rahat duyurduğu "özgür" ortamlar olarak kabul edilir. Örneğin; bir politikacının bir sözünü eleştirmek üzere Facebook'ta bir yorum yazabilirsiniz, ya da Twitter'dan takipçilerinizle kendi görüşünüzü paylaşabilirsiniz. Böylelikle, zaman ve uzamdan bağımsız olarak sürekli ve çok miktarda veri akışı gerçekleşir. Bu nedenle sosyal medya ortamları, toplumun daha büyük bir kesimini inceleme olanağı sunduğundan daha cömert ortamlar olarak kabul edilebilir. Bu düşüncelerden hareketle, yeni medya ve demokrasi üzerine yaptığımız bu çalışmada, sosyal medyada Twitter özelinde "demokrasi"nin nasıl konuşulduğunu ortaya koyabilmek amacıyla bir model geliştirilerek elde ettiğimiz verileri analiz ettik ve Twitter ortamının eleştirel anlamda farklı fikirlerin paylaşıldığı alternatif bir medya olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini inceledik. Aynı zamanda, geliştirilen bir fikir madenciliği modelinin böylesine bir analiz için ne ölçüde kullanılabileceğini,

modelin başarısını test etmeye yönelik olarak değerlendirdik. Bunların yanı sıra, fikirleri renklerle ifade etmenin görsel iletişim tasarımı açısından önemli olduğu düşüncesinden hareketle, Twitter'da konuşulan demokrasi konusunun hangi renklerle ifade edilebileceğini belirlemeye yönelik bir analiz de gerçekleştirdik ve renk-kelime anlamı ilişkisinin sağlandığı nitel araştırma yöntemlerinin görsel iletişim tasarımında kullanılabileceğini göstermeye çalıştık.

1. Sosyal Medyada Demokrasi Kavramı

Demokrasi kavramının ortak bir tanımı olmadığı gibi demokrasiyi meydana getirmek için gerekli kriterleri de net olarak ortaya koymak güç olmakla beraber, Dahl (2001: 40), Demokrasi Üstüne isimli kitabında bu kriterleri şu şekilde aktarmaktadır: Etkin katılım, oy kullanma eşitliği, bilgi edinebilme, gündem üzerine son sözü söyleme hakkı ve yetişkinlerin dâhil olması.

Bunlardan "bilgi edinebilme" ve "gündem üzerine son sözü söyleme hakkı" doğrudan iletişim ile ilgili kavramlar olarak karşımıza çıkar.

Pesen'in (2012) çevirisinde bahsettiği gibi, "oy kullanacak olan genç nüfusun artışı ve sivil toplum örgütlülüğünün kendini uygulamalarda göstermeye başlamasıyla demokrasiye ait söylemlerin hayata geçmesi için bilişim teknolojilerinin kullanılmaya başlanması" ve "sanal forumlar aracılığıyla tartışma ortamı yaratması, toplumdaki muhalif seslere ve alternatif gruplara sermaye denetimindeki egemen iletişim araçlarından çok daha düşük maliyetle haberleşme ve ifade imkânı tanınması" (Şener, 2011: 1), özellikle 2000'li yılların ortalarından itibaren sosyal medyanın yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan, Şener'in de (2011: 2-3) vurguladığı gibi bu araçların endüstrileşmesi, dolayısıyla ortaya çıkardığı eşitsizlikler ve güç ilişkileri nedeniyle oluşan olumsuzlukların liberal kuramcılarının yaklaşımında olduğu gibi göz ardı edilerek, bilişim ve iletişim teknolojilerinin sanki toplumdaki bağımsız unsurlarını gibi ele alınması da yanlış olacaktır.

Sosyal medya kavramını; yeni iletişim ortamlarında, "mümkün" olan en az uzmanlık bilgisini gerektirecek şekilde geliştirilmiş yazılımlar/uygulamalar yardımıyla, "mümkün" olduğu kadar geniş toplulukların günlük hayatları ve günlük işleriyle ilgili yapmış oldukları aktiviteleri, genellikle yakın çevresi ile paylaştığı elektronik ortamlar olarak tarif etmek mümkündür.

Bu ifadedeki "mümkün" kelimesinin özellikle kullanılmasının altında yatan sebep şu şekilde açıklanabilir: Sosyal medya; bilgisayarlar ve interneti tasarlayanların hedeflediğinden de öte, teknolojinin çok daha geniş toplulukların kullanımına açılmasına yönelik olarak geliştirilmiş, dolayısıyla kullanımı basitleştirilmiş bir sistemi ifade etmektedir. Buradaki temel amaç, demografik açıdan hangi yaş, gelir veya eğitim grubundan olursa olsun "mümkün" olduğu kadar fazla kişiyi teknoloji kullanıcısı ve daha sonra da bağımlısı haline getirmektir. Bu kavramdaki sosyalleşme, yaşı bilgisayar kullanımı için öğrenme yaşını çoktan geçirmiş emekli insanların bile Facebook gibi bir sosyal medyada yer alıp, yıllardır görmediği eski okul arkadaşlarıyla irtibat kurması örneğindeki gibi tipik ve sloganlaştırılmış bir sosyalleşmedir. "İnsanları, yerleri ve diğer şeyleri ara" ve "Ne düşünüyorsun, yaz" şeklinde ifade edilen bu sosyalleşme vurgusu, aynı zamanda, Ekim 2012 itibarıyla dünyada bir milyar tekil kullanıcının etkileşimde bulunduğu bir ortamı da ifade etmektedir.

Şekil 2. Sosyalleşme vurgusu taşıyan standart Facebook ana sayfa görüntüsü

Sosyal medyanın ortaya çıkardığı bu durumu bilişim terminolojisinde “yakınsama” olarak tanımlamak mümkündür. Bu durum aynı zamanda Yılmaz’ın dediği gibi, “kitleleşme medya ile bireysel iletişim formlarının birbirine yaklaşması sürecini” ifade eder (Yılmaz, 2011:116). Sözü edilen yakınsama, demokrasi kavramı açısından ise ilginç ve karmaşık bir durumu ortaya çıkarır: Bir yandan sosyal medya ortamındaki kişiye özel içerik kitleleşirken diğer yandan, televizyon ve gazete gibi kitleleşme yayınları da kişiye özel hale getirilebilir.

Şekil 3. Yakınsamanın Etkilerini Gösteren Tipoloji

Kitle İletişimi (Kamu İletişimi)	YAKINSAMA		Bireysel İletişim (Özel İletişim)
İçeriğe İlişkin Düzenleme VAR			İçeriğe İlişkin Düzenleme YOK
Kitleleşme Yayın	Birbir Yayın Bir Noktadan Çok Noktaya Yayın Çok Noktadan Çok Noktaya Yayın		Bir Noktadan Bir Noktaya Yayın

Ostergard 1998, p. 96’den aktaran Karol Jakubowicz, A New Notions Of Media, Council Of Europe Prints, Strasbourg, 2009, s. 13

Kaynak: Yılmaz, Ferdi. (2011). Avrupa Konseyi’nin Görsel-İşitsel Medya Politikaları ve Yeni Medya Kavramı, T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Uzmanlık Tezi, Ankara, Türkiye.

Türkiye’nin medya holdinglerinden Doğan Holding’in Yönetim Kurulu Başkanı Begümhan Doğan Faralyalı, eski ABD Başkanı Bill Clinton’un yönettiği Küresel Diyalog ve İşbirliği Merkezi’nin yıllık toplantısında demokrasi-medya ilişkisi ile ilgili olarak, “Bağımsız ve özgür medya yoksa demokrasiden bahsedilemez” demektedir. Ayrıca, internet ve mobil teknolojiler ile ortaya çıkan yeni medyanın da güvenilirlik sorununu henüz aşmamış olsa da, demokrasinin yayılmasını hızlandırdığını ve daha da hızlandıracağını ifade etmektedir (CNNTurk Dünya, 2012).

Bu bağlamda Gezgin, “Medya ve Demokrasi” adlı çalışmasında, basının 17. yüzyıldan itibaren gelişerek dördüncü kuvvet haline geldiğini, hatta sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle beraber medyada yaşanan yöndeşmeyle [yakınsamaya] birlikte “basın özgürlüğü” kavramının yerini “iletişim özgürlüğü” kavramına bıraktığını belirtir (Gezgin, 2006:165-166).

İletişim özgürlüğü kavramı ise, enformasyonun serbest dolaşım ilkesini esas alır. Bu çerçevede, Amerika’da bulunan National Library of Medicine tarafından 1994 yılında gerçekleştirilen Visible Human Project (VHP) adlı proje ilginçtir. Bu projede, idama mahkûm edilmiş bir kişinin

tıbbi çalışmalar için bağışladığı vücudu üzerinde işlemler yapılmış ve her bir vücut parçasının 1 milimetrelilik kesitler halinde MR'ı çekilerek 24 bitlik renk düzeyinde dijitalize edilmiştir. Veriler bilgisayar ortamına aktarıldığında, UCLA'da radyoloji uzmanı olan ve VHP görüntülerini bir anatomi yazılımına aktararak tıp öğrencilerinin çok detaylı bir şekilde bilgisayar ortamında insan vücudunu inceleyebilmesini sağlayan Dr. Paul Chasis, anatomi verisinin bu şekilde bilgisayar ortamına konulmasını «enformasyonu demokratize ediyoruz» biçiminde tanımlamıştır (Saco, 2002: xii). Bu tanımlama, herhangi bir verinin bilgisayar ortamına (veya internet ortamına) aktarılmasının ne anlama geldiğini göstermesi bakımından çok yerinde bir ifadedir.

Başkan Roosevelt, Ocak 1941'de Amerikan Kongresi'ne hitaben yaptığı "Dört Temel Özgürlük" ile ilgili konuşmasında şu başlıklar altında temel özgürlüklerden bahsetmektedir: "Konuşma ve İfade Özgürlüğü", "Din ve Vicdan Özgürlüğü", "Refah" ve "Güvenlik" (Cuilenburg, 2009: 107). "Enformasyona Serbest Ulaşım Özgürlüğü" ise, teknolojinin göreceli olarak iletişimi kolaylaştırması sayesinde çok daha sonraları konuşulmaya başlanmıştır. Örneğin, ana akım kuramcılarında olduğu yönünde eleştirilen Ithiel de Sola Pool, iletişim araçlarının toplumda özgürlük açısından özel bir önemi olduğunu belirterek 1983 tarihli kitabında "Özgürlük Teknolojileri" kavramını ortaya atar ve medyanın demokrasiye ve düşüncelerin demokratik gelişimine katkısını ima eder (Cuilenburg, 2009: 102-103).

Uçkan'a göre (2003: 1) ise, küreselleşme sürecinde ekonomi-politik bilgisinin paylaşımına açılmasının bir sonucu olarak ulus-devletlerin egemenlik alanlarında bir dönüşüm yaşanmıştır. O bu durumu, "bilginin paylaşımı iktidarın paylaşımıdır" şeklinde ifade etmektedir (Uçkan, 2003: 1). Öte yandan, son dönemde elektronik ortamın demokratikleştirici imkânlarından çok, şimdiki dek hiç olmadığı kadar kapsamlı bir gözetim toplumunun yaratılmasındaki işlevleriyle anıldığından bahsederek bilişim teknolojilerinin olumsuz bir işlevini de vurgulamaktadır (Uçkan, 2003:6).

2. Kamusal Alan Olarak Sosyal Medya

Şener'e göre (2011: 7) internet, Habermas'ın bahsettiği burjuva basınının ortaya çıkmasına benzer bir şekilde ortaya çıkmamıştır. Basın, burjuvanın hak talebine dayalı olarak 'özgürlükçü' bir ortamda aydınlanmanın, aklın ve rasyonelliğin bir aracı olarak ortaya çıkarken internet, hükümetin yönetimindeki laboratuvar ortamında bilim adamlarınca ulusal güvenliği sağlamaya yönelik olarak geliştirilmiş, ayrıca başlangıçta askeri ve akademik amaçlı kullanılırken 1990'lı yılların ilk yarısından itibaren ticari hale getirilerek yaygın kullanıma sunulmuştur.

Bu bağlamda internetin basın gibi bir kamusal alana dönüşme süreci izlemediği açıktır. Ama bu durum, onun süreç içinde bir kamusal alan haline gelemeyeceği anlamına da gelmez. Wikileaks Belgeleri, Arap Baharı, Seattle Olayları, Alternatif Medya ve Wall Street'i İşgal Et gibi örnekler bize, internetin diğer uçtan gelişmeye başlamış olmasına rağmen, gelişim süreci içerisinde diğer uçta bulunan burjuva basınının veya kahvehanelerin durumuna her geçen gün yaklaşma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Amerika'daki SOPA (Stop Online Piracy Act - Online Korsanlığı Durdur Yasası) ve PIPA (PROTECT IP Act - IP Koruma Yasası) gibi düzenlemeler veya ülkemizdeki İnternet Üst Kurulu ve BTK (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu) gibi düzenlemeler, ayrıca tüm dünyada yasakçı bakış açısı ile hareket eden yönetimler ve yargı organları, internetin bir kamusal alan olarak kullanılmasına engel teşkil etmektedir. Bu açıdan, internet ortamında demokratikleşme için, insanlığın ortaçağdan aydınlanma çağına geçişindeki gibi sancılı bir sürece girildiği düşünülebilir. Stanford Üniversitesi'nden siyaset bilimci Evgeny Morozov, "The Net Delusion - İnternet Bizi Nasıl Özgürleştirmez" isimli kitabında yeni medyanın demokrasi üstüne etkilerinden bahsederken bu duruma siber-ütopyacılık adını vermiş ve kavramı Türkiye ziyareti

sırasında verdiği bir röportajında şu şekilde açıklamıştır (Başaran, 2011):

“İnternetin sadece özgürleştirilen bir doğası olduğuna dair naif inanç ve risklerini görmeye direnmek... Budur siber-ütopyacılık. Kökü 90'lara dayanır. O zamanlar dünyanın en prestijli üniversitelerine yerleştirilmiş eski hippiler internetin 1960'ların başaramadığı her şeyi başarabileceğine dair bir dizi argüman ortaya attı. “İnternet demokratik katılımı artırır; can çekişen toplumlarda rönesansı tetikler, ortak hayat duygusunu güçlendirir” diyorlardı. Siber ütopyacılar Birleşmiş Milletler'in yeni ve geliştirilmiş bir versiyonunu yaratmayı hedeflediler ama ortaya dijital bir Cirque du Soleil çıktı. Bush Hükümeti 2009'da Twitter'ı Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdi, olacak iş mi? [...] [siber-realist kavramını ise] İnternetin karanlık yönünü kavrayabilen ve Batılı şirketlerin sunduğu siber takip ve taciz teknolojilerinin otoriter rejimlere satılmasını eleştiren kişiler için kullanıyorum.”

Habermas'a göre, “Kamusal alan devlet politikaları, ticari çevreler ve ailenin mahrem yaşamının dışında bir dördüncü güç olarak rasyonel akıl yürütme ve söylemsel etkileşim alanıdır. [...] Kamusal alan ilkesel düzeyde herkese açıktır. Herkes statülerini bir kenara bırakarak bu alana dahil olup, politik konularda fikirlerini paylaşıp bir konsensüs/uzlaşma arayışına girebilir. Halk kendi kendisi ve devletin pratikleri üzerine eleştirel biçimde akıl yürütebilir” (Narin, 2011).

Bu çerçevede, “Castells ve Arthur Kroker'in, teknolojinin hem özgürleşim hem de tahakküm karşı ihtimallerini bir arada taşıdığına gönderme yapan tespitleri daha gerçekçi gözükmektedir” (Narin, 2011) düşüncesine katılmak mümkündür. 2012 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye spor tarihine “Alex Olayı” olarak geçen benzersiz durum bu düşünceye örnek olarak verilebilir:

Fenerbahçe futbol takımının kaptanı ve gelmiş geçmiş Türkiye'deki en başarılı yabancı futbolcu olarak kabul edilen Alex de Souza, kendisini kadroya almayan teknik direktörü ile ilgili olarak önce arkadaşları ile paylaştığı ancak sonradan sosyal medyada hızla yayılan tweetleri sebebiyle önce kadro dışı bırakılmıştır. Ardından kulüpten, “Sosyal medya iletişim araçları üzerinden Fenerbahçe Kulübü, yöneticisi, antrenörü ve takımı hakkındaki tüm yorum ve konuşmalar yasaklanmıştır” şeklinde bir duyuru yapıldığı haberleri çıkmıştır (Sabah Spor, 07.09.2012). Bunun üzerine taraftarlar maçlarda Alex'i oynatmadığı için teknik direktörü ve yönetimi protesto etmeye başlamış ve sosyal medyada futbolcuyu destekleyen, buna karşın teknik direktörü ve yönetimi eleştiren mesajlar atmışlardır. Alex, daha sonra sözleşmesi feshedilerek kulüpten uzaklaştırılmıştır. Hâlbuki bundan birkaç hafta önce taraftarlarca Fenerbahçe semtindeki bir parka heykeli dikilmişti. Kulüp yönetimi Alex'i daha önce bu konuyla ilgili sosyal medyada açıklama yapmaması konusunda uyarılmıştı. Uzaklaştırma ile ilgili kulüp başkanı ve Alex'in tercümanı Samet tarafından yapılan basın açıklaması da #dogrumusamet etiketiyle (hashtag) Twitter'da en çok konuşulan/eleştirilen konulardan (TT-TrendTopic) biri oldu. Geleneksel medya olarak tanımladığımız gazete ve televizyon kanallarında haftalarca haber yapıldı. Olayların sonunda Alex ülkesi Brezilya'ya geri döndü. Samet de kulüpteki tercümanlık görevinden istifa etti.

Bu olay, bir mecra olarak Twitter'in etkinliğini ve geleneksel medyanın haberlerine de kaynaklık edebildiğini, aynı zamanda sürecin bu mecrada takip edilerek geliştiğini gözler önüne sermektedir. Öte yandan bu mecra, futbolcu tarafından kendini ifade etme ve “özgürleşim” aracı olarak kullanılırken, kulübü tarafından da “takımdan uzaklaştırma ve tahakküm” aracı olarak kullanılmıştır.

Bu bağlamda Habermas, 1960'da ilk baskısı yapılan Kamusalın Yapısal Dönüşümü isimli kitabında, "Demokrasi kavramının kamusal iletişim içinde müzakereye/tartışmaya dayalı değer ve norm oluşturma süreçleriyle ilgili olan normatif içeriği, elbette ki demokratik hukuk devleti düzleminde uygun kurumsal düzenlemelerden ibaret değildir. Biçimsel bir düzenleme altındaki iletişim ve karar süreçlerinin ötesindedir bu içerik. Sorumlu kararlara kaynaklık edecek şekilde belirli organlarda örgütlenmiş kanaat oluşumunun müşterek hakikat arayışı hedefine elvermesinin derecesi, bu kanaat oluşumunu çevreleyen siyasal iletişim içinde serbestçe dolaşan değerlerin, konuların, katkıların ve savların akışına olan geçirgenliğine bağlıdır" (Habermas, 2005:49) derken elli yıldan daha fazla bir süre sonra Twitter gibi sosyal mecraların ortaya çıkacağını tahmin edemezdi. Ama Twitter bu bağlamda uygun kurumsal düzenlemelerden farklı ve büyük ölçüde de eleştirel bir mecra olarak karşımıza çıkmıştır.

Belki de, Fenerbahçe yönetiminin, Habermas'ın vurguladığı gibi "sorumlu kararlara kaynaklık edecek şekilde belirli organlarda örgütlenmiş kanaat oluşumunun müşterek hakikat arayışı hedefine elvermesinin derecesi" ifadesi çerçevesinde, Alex konusunda demokratik bir karar verebilmesi, göreceli olarak değerlerin, konuların, katkıların ve savların serbestçe ifade edilebildiği Twitter gibi bir ortamda ortaya çıkan fikirlerin de dikkate alınması (önem verilmesi) ile mümkün olabilirdi. Çünkü bu ortam, futbolcunun kendisinin, teknik direktörün, yönetimin, taraftarın, spor yorumcularının, hatta rakiplerin bir araya gelerek fikirlerini paylaşabileceği bir "sosyal ortam" olarak karşımıza çıkar. Bu olayda ortaya çıkan durum, gelecekte de başka kurumlarda, başka şartlar altında ve başka kişiler arasında meydana gelebilir. Böyle bir durumda, sosyal ağları demokratik kararlar vermek bağlamında daha etkin kullanmak beklenen bir tutum olacaktır.

3. Araştırma

Araştırmada, sosyal medyada Twitter özelinde "demokrasi"nin nasıl konuşulduğunu ortaya koyabilmek amacıyla fikir madenciliği/fikir sınıflandırma yöntemlerinin kullanıldığı bir model geliştirilmiş ve Twitter ortamının eleştirel anlamda farklı fikirlerin paylaşıldığı alternatif bir medya olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği incelenmiştir. Aynı zamanda, geliştirilen bu fikir madenciliği modelinin böylesine bir analiz için ne ölçüde kullanılabileceği, modelin başarısını test etmeye yönelik olarak değerlendirilmiştir. Bunların yanı sıra, fikirleri renklerle ifade etmenin görsel iletişim tasarımı açısından önemli olduğu düşüncesinden hareketle, Twitter'da konuşulan demokrasi konusunun hangi renklerle ifade edilebileceğini belirlemeye yönelik bir analiz de gerçekleştirilmiştir.

Bu hususlar doğrultusunda, "demokrasi" kelimesinin geçtiği tweet'ler (mesajlar) 1-8 Ekim 2012 tarih aralığında aranmış ve 12.085 farklı Twitter hesabından gönderilmiş toplam 16.487 tweet'in kaydedildiği bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanında yer alan fikirleri oluşturan cümleler ve kelimeler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz birimi olarak demokrasi kelimesi esas alınmıştır. Bu kelimenin kullanıldığı tamlamalar belirlenerek kategoriler oluşturulmuştur.

Araştırmada kullanılan fikir sınıflandırma yöntemleri, metin tabanlı fikir verilerinin pozitif veya negatif kutup analizini yapmaya yöneliktir. Bunun için öncelikle bir test veritabanı oluşturulmuştur. Bu veritabanı, 300 adet tweet'in oluşturduğu örneklem grubudur ve 16.487 tweet arasından rastgele seçilmiştir. Bu yolla "demokrasi" kelimesinin herhangi bir biçimde geçtiği 300 tweet, ifade ettiği genel anlam bakımından pozitif/negatif tweet olarak işaretlenmiş ve modelin başarısının test edilmesinde kullanılmıştır.

3.1. Fikir Sınıflandırma Modelinin Kurulması

Geliştirilen model, Twitter üzerindeki metin tabanlı fikir verilerinin kutup analizini fikir sınıflandırma yöntemleri ile yapmaktadır. “pozitif/negatif kutup” olarak adlandırılan bu sınıflandırma işleminin otomatik olarak yapılabilmesi amacıyla bir program geliştirilmiştir. Pozitif kutupta bulunan bir kelime/kelime grubu demokrasi hakkında söylenmiş “olumlu” bir ifade olarak tanımlanırken, negatif kutupta bulunan bir kelime/kelime grubu demokrasi hakkında söylenmiş “olumsuz” bir ifade olarak tanımlanmıştır.

Kategorizasyon (sınıflandırma), tahmin etmeye dayalı bir metin madenciliği görevidir. Metin, özellikleri doğrultusunda daha önce belirlenmiş olan sınıflardan birine tahmin yoluyla dâhil edilir. Bu çalışmada, metin verilerin sınıflandırılmasında uygulaması basit ve çoğu durumda etkili sonuçlar veren Naive-Bayes Bit Ağırlıklılandırma Algoritması kullanılmıştır. Her ölçütün sonuca olan etkilerinin olasılık olarak hesaplanması temeline dayanan bu algoritma, iki olasılığın olduğu durumlarda (pozitif/negatif) sınıf tespiti için çoğunlukla tercih edilen yöntemlerden biridir.

Fikir madenciliği için önce “demokrasi” kelimesinin geçtiği 16.487 adetlik veritabanı, metinler içinde geçen kelimelerin sıklığına ve vurgulamalara dikkat edilerek taranmış ve o tweet’leri temsil edeceğine karar verilen bir “demokrasi sözlüğü” oluşturulmuştur. Sözlük birbirinden farklı 83 adet kelime/kelime grubundan oluşmaktadır.

Daha sonra, sözlükte bulunan her bir kelime/kelime grubunun pozitif kutupta bulunma olasılıklarını hesaplayabilmek için o kelime/kelime grubunu temsil edeceği düşünülen dört farklı fikir kategorisi tespit edilmiştir. Zira tweet’ler yayımlandıkları zamandaki farklı fikirleri yansıtmaktadır. Oluşturulan fikir kategorileri aşağıdaki gibidir:

- Demokrasinin varlığı
- Demokrasinin yeterliliği
- Demokrasinin olumlu sıfatları
- Demokrasinin olumsuz sıfatları

Tablo 1’de bu şekilde oluşturulan veritabanından örnek bir kısım görülmektedir. Demokrasi sözlüğündeki her bir kelime/kelime grubu bu dört fikir kategorisinden ilgili olana manüel bir biçimde atanmıştır.

Tablo 1 . Demokrasi Sözlüğü ve İlgili Fikir Kategorilerine İlişkin Veritabanından Örnek Bir Kısım

Kelime/Kelime Grubu	Fikir Kategorisi
Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi	demokrasinin olumlu sıfatları
Demokrasi adımı	
Demokrasi anıtı	
Demokrasi gömleği	
Demokrasi havası	

Demokrasi anlayışı Demokrasi ayağı Demokrasi ayıplı Demokrasi demokrasi Demokrasi dersi	demokrasinin olumsuz sıfatları
Ah demokrasi Anti demokrasi Demokrasi alanı Demokrasi forumu Demokrasi kılıcı Daha fazla demokrasi Demokrasi ayıbı Demokrasi devrimi Demokrasi tanımaz Demokratikleşme	demokrasinin varlığı demokrasinin yeterliliği

Aynı zamanda, sözlükteki her bir kelime/kelime grubu ilgili fikir kategorisine atanırken ayrı bir sütunda o kategori ile ilgili olarak "pozitif" veya "negatif" kutup olarak işaretlenmiştir. Bu şekilde bazı kelime/kelime grupları ilgili kategoriyi temsil tamamen pozitif veya tamamen negatif kutupta olabileceği gibi, bazıları da hem pozitif hem de negatif kutupta bulunabilmiştir. Tablo 2'de bu şekilde elde edilen fikir kategorisi-pozitif/negatif kutup ilişkisi görülmektedir. Bu yolla 6 farklı sınıf elde edilmiştir.

Tablo 2. Fikir Kategorisi ve Pozitif/Negatif Kutup İlişkisi

Fikir Kategorisi	Pozitif/Negatif Kutup
Demokrasinin olumlu sıfatları	Pozitif
Demokrasinin yeterliliği	
Demokrasinin varlığı	
Demokrasi yeterliliği	Negatif
Demokrasinin varlığı	
Demokrasinin olumsuz sıfatları	

Bu noktada, şu hususu belirtmek yerinde olacaktır: Twitter ortamı kullanıcılarını 140 karakterlik mesajlarla sınırlamaktadır. Bu nedenle demokrasi sözlüğü ile elde edilen 83 adet kelime/kelime grubu, bu mesajların fikir kategorizasyonunu yapmak için yeterli gelemeyebilir. Kısa yazma zorunluluğu ifadelerin net olması konusunda sıkıntılar yaratabilir. Ayrıca bir fikir duygu kelimeleri de içerir. Bu noktadan hareketle demokrasi sözlüğü geliştirilmiş ve tweet'leri temsil edeceği düşünülen "aslında", "nasıl", "yasak" gibi isim/sıfat/zarf temelli 36 adet negatif kelime ile zenginleştiril-

miştir. Bu yeni kategoriye “demokrasi ile bağlantılı diğer olumsuzlaştırıcı ifadeler” ismi verilmiştir. Böylece, Tablo 1’de bir kısmı görülen demokrasi sözlüğünün kelime/kelime grubu sayısı 119’a ve fikir kategorisi sayısı da 7’ye çıkmıştır.

Sözlükte yer alan kelime/kelime gruplarının pozitif kutupta bulunma olasılıklarını hesaplamak üzere, altı kategori Tablo 2’de görüldüğü gibi pozitiften negatife ve kendi içlerinde de sıklığa göre sıralanmış ve bu şekilde 83 adet benzersiz olasılık değeri hesaplanmıştır. Sonradan elde edilen 36 adet kelimedenden oluşan yedinci kategori ise olumsuz anlam ifade ettiğinden dolayı %1 olasılıkla değerlendirilmiştir. Tablo 3’de bu yolla elde edilen ve artık “demokrasi sözlüğü veritabanı” olarak adlandırılacak listeden örnek bir kısım görülmektedir.

Tablo 3. Demokrasi Sözlüğü Veritabanından Örnek bir Kısım

Kelime/Kelime Grubu	Sıklık (Frekans)	Pozitif Kutupta Bulunma Olasılığı
Demokrasi şölenu	69	99,99900
Demokrasi yolu	24	99,12189
Demokrasi kültürü	23	98,24479
Demokrasi kahramanı	19	97,36768
Yaşasın demokrasi	13	96,49058
Demokrasi modeli	10	95,61347
Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi	10	94,73637
Demokrasi anıtı	9	93,85926
Demokrasi söylem	7	92,98216
Demokrasi sevdalısı	4	92,10505
Demokrasi yanlısı	4	91,22795
Demokrasi gömleği	2	90,35084
Demokrasi adımı	2	89,47374
Demokrasi savunucusu	2	88,59663
Demokrat başbakan	2	87,71953
Demokrasi havası	1	86,84242
Demokratik başbakan	1	85,96532
Demokrat parti	1	85,08821

Diğer yandan, tweet’lerin pozitif/negatif kutup atamalarını belirlemek üzere kurulan bu model, anılan demokrasi sözlüğü veritabanından dolayı yarı denetimli öğrenen bir modeldir. Çünkü tam denetimli öğrenmede sınıfı belirten metinler sistemi eğitmek için kullanılır. Yani, sistem verilen metinden yola çıkarak yeni metinlerin sınıfını otomatik olarak bulabilmesi için eğitilir ve sınıfı bulunmak istenen metnin vektörü metin madenciliği algoritmaları ile karşılaştırılarak ilişkili olduğu sınıfa atanır. Ancak bu çalışmada sistemi eğitmek için kutup belirten metinler bulunmamakta,

bununla birlikte, kutbu tespit etmede faydalanılacak ve demokrasi kelimesi ile ilişkilendirilmiş "kelime/kelime grupları" olarak bahsedilen anahtar kelimeler ile onlarla ilişkilendirilmiş fikir kategorileri bulunmaktadır. Model bu nedenle "yarı denetimli model" olarak değerlendirilmektedir.

3.2. Araştırmanın Temel Bulguları

Araştırmanın ilk bulgusu, demokrasi sözlüğü veritabanında bulunan kelime/kelime gruplarının sıklıklarına yöneliktir. 16.487 tweet arasındaki en yüksek frekanslı kelime grubu 1283 adet ile "ileri demokrasi" olurken, "sahte demokrasi mesajı" 1 adet ile en düşük frekanslı kelime grubu olmuştur. Tablo 4'de veritabanında yer alan kelime/kelime gruplarının sıklıkla ilişkilendirilmiş ilk 10 satırı görülmektedir.

Tablo 4. Demokrasi Sözlüğündeki En Yüksek Sıklıklı İlk On Kelime/Kelime Grubu

Kelime/Kelime Grubu	Sıklık (Frekans)
ileri demokrasi	1283
ah demokrasi	294
demokrasi dersi	136
demokrasi anlayışı	85
en ileri demokrasi	81
demokrasi şöleni	69
demokrasi ve insan hakları	59
sosyal demokrasi	45
demokrasi tarihi	44
anti demokrasi	40

Araştırmanın ikinci bulgusu, oluşturulan kutuplara atama modelinin başarısını test etmeye yöneliktir. Bunun için 16.487 tweet arasından rastgele seçilmiş 300 adet tweet'in oluşturduğu örneklem grup, ifade ettiği genel anlam bakımından pozitif/negatif olarak manüel biçimde işaretlenmiştir.

Burada özellikle belirtmek gerekir ki, 300 tweet'in sadece 5'i pozitif olarak işaretlenebilmiştir. Başka bir deyişle, 16.487 tweet'ten yapılan örnekleme göre sosyal medyada Twitter özelinde demokrasi konusu %98,3 oranında negatif biçimde konuşulmuştur. Buradan, kullanıcıların demokrasi konusu ile ilgili neredeyse sadece negatif yöndeki fikirlerini paylaşma/tartışma eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu nedenle, pozitif kutupta bulunan 5 tweet ile ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır. Test veritabanıyla elde edilen negatif kutba atama sonuçları Tablo 5'de toplu olarak görülmektedir.

Tablo 5. Test Veritabanıyla Elde Edilen Negatif Kutba Atama Sonuçları

Kutup	Toplam Tweet Sayısı	Doğru Olarak Sınıflandırılan Tweet Sayısı	Yanlış Olarak Sınıflandırılan Tweet Sayısı	Sınıflandırmayan Tweet Sayısı
Negatif	295	182	0	113

Oluşturulan modelin negatif kutba atama başarısı, Duyarlık (Kesinlik-Precision) Ölçüsü ile değerlendirilmiştir. Duyarlık Ölçüsü, metin sınıflandırma etkinliğinin ölçülmesinde sıklıkla başvurulan yöntemlerden biridir. Negatif Duyarlık Ölçüsü % 61,7 olarak bulunmuştur.

Elde edilen duyarlık ölçüsüne ilişkin sonuç metodolojinin doğruluğunu destekler nitelikte olup modelin geleceği için ümit vermektedir. Bu paralellikte Tablo 5'deki şu iki husus da önem taşımaktadır:

- Yanlış olarak sınıflandırılan tweet sayısı 0'dır. Bu şu anlama gelir: Tweet'leri temsil edeceği düşünülen kelime/kelime gruplarının olasılık değerleri iyi bir şekilde belirlenmiştir.
- Sınıflandırmayan tweet sayısı 113 ki, toplam tweet'lerin %38, 3'ünü oluşturmaktadır, bu da şu anlama gelir: Tweet'leri temsil edeceği düşünülen kelime/kelime grupları geliştirilebilir veya daha sonra ilave edilen 36 adet kelime daha yeterli özellikte seçilebilir ve artırılabilir. Bu hususlar araştırmanın sınırlılığı kapsamında değerlendirilebilir.

3.3. Demokrasinin Renkleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın bu kısmında, Twitter'da konuşulan demokrasi konusunun hangi renklerle ifade edilebileceğini belirlemeye yönelik bir analiz yapılmıştır. Bu amaçla, demokrasi sözlüğü veritabanında bulunan her bir kelime/kelime grubunun pozitif kutupta bulunma olasılığından hareket edilmiştir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, fikir madenciliği konusundaki literatür çalışmalarına önemli ölçüde katkıları bulunan Xu ve Cheng, "fikir" ile "duygu" kelimeleri arasında şöyle bir bağ kurmaktadır (Xu ve Cheng, 2011: 11) "Bir fikir sık sık duygu kelimeleri içerir ki, o fikir pozitif/negatif/nötr olarak sınıflandırılabilir." Bu bağlamda, fikirleri renklerle ifade etmenin görsel iletişim tasarımı açısından önemli bir çalışma olduğu düşüncesindeyiz. Sosyal medyada insanlar arasında konuşulan her konuya uygulanabilecek kadar esnek olabilen "renk kodları sistemi ve onların duygu karşılıkları", araştırmamızda fikirleri tanımlamak için bir başlangıç noktası olarak alınmıştır.

Buradan hareketle, Twitter kullanıcılarının paylaştığı metin tabanlı fikir verilerinin onların duygularını yansıttığı varsayımından yola çıkılmış ve bu amaçla WeFeelFine sitesinde (<http://www.wefeelfine.org/>) bulunan duygu renkleri arasındaki uzaklıklar hesaplanmıştır. Bu sitede belirtildiği üzere; mutlu pozitif duygular parlak sarıdır, üzgün negatif duygular koyu mavidir, kızgın duygular kırmızıdır, sakin duygular ise yeşildir.

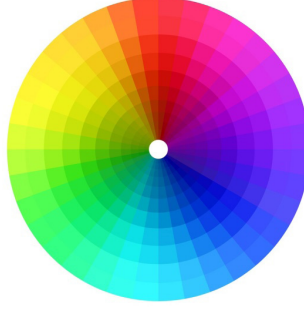
Bu şekilde elde edilen 7 kategoriye ait HSL (hue-saturation-lightness) renk kodları çevirici programlarla RGB (red-green-blue) renk kodlarına dönüştürülmüş ve böylece kategorilerin dolguları belirlenmiştir. Tablo 6'da her bir kategoriye ait 3 adet kelime/kelime grubunun örnek olarak verildiği fikir kategorileri ve renkleri görülmektedir.

Tablo 6. Demokrasi Sözlüğü Veritabanındaki Fikir Kategorilerinin Renklerine İlişkin Veritabanından Örnek Bir Kısım

Fikir Kategorisi	Dolgu Anahtar Kelime/Kelime Grubu	Pozitif Kutupta Bulunma Olasılığı	H	S	L
Demokrasinin olumlu sıfatları	demokrasi şöleni	99,99900	58	100	50
	demokrasi yolu	99,12189	58	100	50
	demokrasi kültürü	98,24479	58	100	50
Demokrasinin yeterliliği (Pozitif ifadeler)	sosyal demokrasi	83,33400	34	100	50
	gerçek demokrasi	81,94525	34	100	50
	temsili demokrasi	80,55650	34	100	50
Demokrasinin varlığı (Pozitif ifadeler)	demokrasi örneği	66,66900	14	100	50
	demokrasi meydanı	65,15400	14	100	50
	demokrasi ve adalet	63,63900	14	100	50
Demokrasinin yeterliliği (Negatif ifadeler)	ileri demokrasi	50,00400	355	100	50
	en ileri demokrasi	45,83775	355	100	50
	demokrasi ayıbı	41,67150	355	100	50
Demokrasinin varlığı (Negatif ifadeler)	ah demokrasi	33,33900	332	100	50
	demokrasi tarihi	27,78400	332	100	50
	anti demokrasi	22,22900	332	100	50
Demokrasinin olumsuz sıfatları	demokrasi dersi	16,67400	296	100	50
	demokrasi anlayışı	16,18359	296	100	50
	demokrasi ve insan hakları	15,69318	296	100	50
Demokrasi ile bağlantılı diğer olumsuzlaştırıcı ifadeler	diktatörlük	0,01000	270	100	50
	ileri geri	0,01000	270	100	50
	protesto	0,01000	270	100	50

Tablo 6, kategorilerin renkleri ve pozitif kutupta bulunma olasılıkları göz önüne alınarak "mutlu pozitif duygular parlak sarıdır, üzgün negatif duygular koyu mavimsi, kızgın duygular kırmızıdır, sakin duygular ise yeşildir" bilgisi doğrultusunda incelendiğinde görülmektedir ki:

- En yüksek pozitif olasılık değerli kategorinin (demokrasinin olumlu sıfatları) rengi parlak sarı olmuştur.
- En düşük pozitif olasılık değerli kategorinin (demokrasi ile bağlantılı diğer olumsuzlaştırıcı ifadeler) rengi koyu mavi olmuştur.
- Demokrasinin yeterliliği (pozitif ifadeler), demokrasinin varlığı (pozitif ifadeler), demokrasinin yeterliliği (negatif ifadeler), demokrasinin varlığı (negatif ifadeler) ve demokrasinin olumsuz sıfatları kategorileri ise, Şekil 4'de görülen renk çarkındaki gibi saat ibreleri yönünde uyumlu bir şekilde dizilmiştir.

Şekil 4. Renk Çarkı

Tablo 6'da "sakin duygular yeşildir" bilgisi doğrultusunda bir kategoriye ait renk kodunun oluşmadığı görülmektedir. Zira nötr (tarafsız/yansız/objektif) hali temsil eden bu kategori, kelime/kelime grupları manüel olarak pozitif/negatif kutuplara atanırken de belirlenememişti. Zaten bizim "yeşil denge halidir" derken kastettiğimiz şey, demokrasi konusunda uzlaşılan/aşırı uçlara kaçmayan ifadeler idi. Bu doğrultuda yeşil rengin herhangi bir kategorinin rengi olamamasını haklı çıkaran gerekçe de şudur: Tweet'lerde bu konuda uzlaşa gösteren ya da uçlara kaçmayan ifadeler kullanılmamıştır. Yani, "metin tabanlı fikir verileri bir öznelliği temsil etmekte ve bu nedenle herkes demokrasiyi kendine göre yorumlamaktadır" denilebilir.

Sonuç

Yeni nesil internet akımı olarak da ifade edilebilecek sosyal medya dönemi ile birlikte birçok alanda baş döndüren bir hızda küresel değişimler yaşanmaktadır veya bu etkiyi yaratmak isteyen egemen güçler bizim böyle düşünmemizi istiyor olabilirler. Eskiden statik yapıda olan web sayfalarının, artık kullanıcı tarafından yaratılan sosyal ortamlar haline geldiği ve bu anlamda bir evrim geçirerek demokratikleştiği ise rahatlıkla söylenebilir. Öte yandan, Twitter gibi sosyal ağların kamusal alan ve demokratikleşme anlamında dünya için bir sihirli değnek olmadığına farkında olmamız, bu araçların bilinçli kullanımı açısından önem taşımaktadır. Ama bu araştırmanın özellikle vurguladığı gibi sınırlamalar ve güdümlenmeler olmasına rağmen, sosyal medya ona ulaşan insanların fikirlerini ifade edebildikleri bir ortam olarak kabul edilebilir.

Fikir madenciliği, günümüzde bu ortamlardaki metin analizlerinin heyecan verici uygulamalarından biridir. 2006 yılında kurulan Twitter da, günümüzde, her hafta milyarlarca tweet'in gönderildiği hızlı akış ve yüz milyonlarca ifade edilen aktif kullanıcı sayesinde fikir madenciliği uygulamalarına veri yığınları sağlaması bakımından önemli bir sosyal medya ortamı olarak karşımıza çıkar. Kullanıcı bu ortamda kendi isteğiyle yer aldığından, onların belli bir konuya ilişkin fikirlerinin analizi ile elde edilebilecek bilgi, ilgili konudaki kamuoyu sesini duyurması açısından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle fikir yansımalarının takip ve analiz edilerek değerlendirilmesi gerekir ki, "sosyal medyayı dinleme" gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmada, sosyal medyada Twitter özelinde "demokrasi"nin nasıl konuşulduğunu ortaya koyabilmek amacıyla fikir sınıflandırma yöntemlerinin kullanıldığı bir fikir madenciliği uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmaya göre; tweet'ler arasındaki en yüksek frekanslı kelime grubunun "ileri demokrasi oluşu" ve "kullanıcıların demokrasi konusu ile ilgili neredeyse sadece negatif yöndeki fikirlerini paylaşma/tartışma eğiliminde olduğu" bulguları, kullanıcıların sosyal medyada mizahi/eleşirel bir dil kullandığını ve bunu negatif yöndeki söylemleri ile yansıttığını

gösteriyor denebilir. Zira ileri kelimesi negatif söylem ile bağdaşmayan bir durumdur. Ayrıca, ülkemizde demokrasi konusu ile ilgili Twitter mesajlarında negatif fikirlerin daha çok paylaşılması durumu, onun alternatif medya olarak kabul gördüğünün bir işareti olarak değerlendirilebilir.

Diğer yandan, demokrasi konusunun Twitter'da hangi renklerle konuşulduğunu belirlemeye yönelik bir analiz de yapılmıştır. Fikirleri renklerle ifade etme temeline dayanan bu analiz, renk-kelime anlamı ilişkisinin sağlandığı nitel araştırma yöntemlerinin görsel iletişim tasarımıyla kullanılabilmesini göstermesi bakımından önemlidir. Böylelikle, özneliğe sahip metin tabanlı fikir verileri bir renk kodlama sistemi ile ifade edilebilmiş ve onların verdiği mesajlar renk çarkında gösterilerek davranışsal bilgi doğrultusunda bir anlamlandırma yapılabilmektedir.

İleriye yönelik çalışmalar için ise model, "sosyal medyayı dinleme" çerçevesinde belli periyotlarla gerçekleştirilecek biçimde geliştirilebilir. Böylelikle sosyal medyada twitter özelinde demokrasi ile ilgili mesajlar, belli aralıklara ilişkin genel görünüş elde edebilme fırsatı sağlayabilir ve bu sayede farklı sonuçların nedenlerine ilişkin değerlendirmeler yapılabilir.

Kaynakça

Başaran, Ezgi (28.02.2011). "Özgürlükler 'twit'le gelmez." Radikal Gazetesi. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazar&ArticleID=1041390&Yazar=EZG%DD&Date=28.02.2011&CategoryID=96>. Erişim Tarihi: 07.10.2012.

CNNTurk Dünya. "Özgür medya yoksa demokrasiden söz edilemez." <http://www.cnnturk.com/2012/dunya/05/19/ozgur.medya.yoksa.demokrasiden.soz.edilemez/661659.0/index.html>. Erişim Tarihi: 19.05.2012.

CNNTurk Futbol (26.08.2012). "Fenerbahçe'de Alex gerginliği!...", <http://www.cnnturk.com/2012/spor/futbol/08/26/fenerbahcedede.alex.gerginligi/674291.0/index.html>. Erişim Tarihi: 07.10.2012.

Cuilenburg, Jan Van (2009). Medya ve Demokrasi. Televizyon Gazeteciliğinde Etik. Editörler: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel. Türkiye'de Etik Haberciliğin Geliştirilmesi Projesi. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Fatusch B.V. Ankara, Türkiye: 99-124.

Dahl, Robert A. (2001). Demokrasi Üstüne. çev., Betül Kadioğlu. Ankara: Phoenix.

Gezgin, Suat (2006). "Medya ve Demokrasi, Medya Merceğinde Almanya ve Türkiye." 20. Alman-Türk Gazeteciler Semineri. 18-20 Mayıs 2006. Antalya. <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/19gezgin.pdf>. Erişim Tarihi: 07.10.2012.

Habermas, Jürgen (2005). Kamusalın Yapısal Dönüşümü. 6. Baskı. İstanbul: İletişim.

Harris, Jonathan ve Sep Kamvar (2012). "An exploration of human emotion, in six movements." <http://www.wefeelfine.org/>. Erişim Tarihi: 12.10.2012.

Mete, Necati (07.09.2012). "Yasak!" <http://spor.haberturk.com/futbol/haber/774501-yasak>. Erişim Tarihi: 07.10.2012.

Narin, Bilge (2011). "Teknütopya ve Teknofobi Karşıtlığında Medya ve Demokrasi." <http://bilgenarin.blogspot.com/2011/01/teknoutopya-ve-teknofobi-karsitliginda.html>. Erişim Tarihi: 03.10.2012.

Pesen, Ahmet Cemil (tarih belirtilmemiş). "Katılımda Yeni Bir Boyut: E-Demokrasi." Kaynak: Planlama.Org. http://www.e-demokrasi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=22:katilmda-yeni-bir-boyut-e-demokrasi&catid=7:makaleler&Itemid=21. Erişim Tarihi: 23.09.2012.

Polat, İsmail Hakkı (2008). Yeni Medya'nın Etkileri. Ders Notu. Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Sabah Spor (07.09.2012). "F.Bahçe'de sürpriz yasak!" <http://www.sabah.com.tr/SabahSpor/Fenerbahce/2012/09/07/fbahcede-surpriz-yasak>. Erişim Tarihi: 07.10.2012.

Saco, Diana (2002). Cybering Democracy: Public Space and Internet. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Şener, Gülüm (05.01.2011). "İnternet ve Demokrasi İlişkisine Dair Eleştirel Bir Yaklaşım." Politika Dergisi. <http://www.politikadergisi.com/kutuphane/internet-ve-demokrasi-iliskisine-dair-elestirel-bir-yaklasim>. Erişim Tarihi: 27.08.2012.

Uçkan, Özgür (2003). E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye. İstanbul: Literatür.

Xu, Feiyu ve Cheng, Xiwen (19.01.2011). "Opinion Mining." <http://ebookbrowse.com/opinion-mining-2011-lecture-pdf-d90656735>. 12.10.2012.

Yılmaz, Ferdi (2011). Avrupa Konseyi'nin Görsel-İşitsel Medya Politikaları ve Yeni Medya Kavramı. Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.